

ԿԵԱՆՔԻ ՏԵՍԻԼԸ

(Համբարձման գիշեր)

Ժողովրդական աւանդութիւն

I

Սարերին բազմեց սևահեր գիշեր՝
Աստղերը ճակտին
Ու քանդեց—թողեց ծամերը սև-սև,
Շաղ տուեց չորս դին։
Հէքիաթի նման աղբիւրն է հոսում
Գիշերուայ դիւթիչ շուրթերի վրան,
Կարծես թէ խորքից Աստուած է խօսում,
Եւ աշխարհ դիւթուած լսում է նրան։

II

Այն գիծ ճորոխի ժայռերն են ահա,
Որ ինչպէս մթնած երկու մույլ ամպ՝
Կարծես դիմարդել երկու ափդահա՝
Իրար են նայում կանգնած պատահմամբ։
Այն գիծ ճորոխն է, որ ահեղ ձորում
Քարվանի նման չըւում է իր չուն,
Որ մէկ գոռում է, մէկ նուազ մարում՝
Պարելով ճամբայ խաւարի միջում։

III

Սրբած է, զուգած Համբարձման երկինք,
 Բաշուած են մէկդի ամպերն ու դուման.
 Այս գիշեր չքեղ սարքուած է յարգինք,
 Համբոյր են տալու Մէջնունն ու Լէյլան:
 Այս գիշեր խումբ-խումբ բոյրերի նման՝
 Աստղերի հոյեր ժպտալով գողտրիկ՝
 Եթերքի անհուն դահլիճը եկան,
 Յրուեցին զուարթ Համբարձման երկինք:

IV

Հանգչում են, հալչում ձայներն աշխարհի,
 Հնչում է ժամը խորին պապանձման,
 Դիզում են, կապում ջրերը երկրի,
 Ականջ է դնում գիշերն Համբարձման:
 Սիրուն հարսի պէս զուգուած են ծաղկունք,
 Մնում է անտառն ուրախ հարսանքի,
 Մինչև որ երկնից կ'իջնի սուրբ մի տուրք,
 Կըխօսեն բոլոր, փարուեն մէկ-մէկի:

Եւ երբոր հալուեց հնչիւնը վերջին,
 Երկնքի անհուն դահլիճի միջին
 Դողացին, թռան երկու աստղ իրար
 Ու համբուրուեցին երկար ու երկար:
 Փարուեցին անզուսպ կարօտի նման
 Երկու սիրահար—Մէջնունն ու Լէյլան:

Ու լցուեց աշխարք հազար ձայներով,
 Խօսեց բնութիւնն իր անուշ լեզուով,
 Եւ նրա հնչուն բարբառը գաղտնի
 Չորս կողմից լսուեց այնպէս պարզ, յայտնի...

V

Բնութեան ոգի

Ամենքիդ համար սահմանել եմ ես
 Եւ կեանք խնդագին, և մահ սևատես.
 Թող խայտայ, ապրի, ով ունի եռանդ,
 Իսկ թոյլ-յողջնածին քուն կը տամ հանդարտ:
 Ահա ձեր առջև դանձարանն իմ լայն,
 Առէք, տիրեցէք՝ ինչի ցանկանաք,
 Պտրեցէք դուք ձեր տենչածը միայն—
 Կը գտնէք բոլոր...

VI

Անթառ արեղայ (հը խցում, գիրքը փակելով)

Ռազմեց վեհ գիշեր... բաց թողեց ահա
 Խաւարի դռնից հոսանքը մթնի.
 Դաշտերում, ձորում զեփուռներն հիմայ
 Փչեցին փողերն հանգստեան քնի...
 Ծիծաղեց ճրագն հեռաւոր գիւղի,
 Ծեծեց դուռն արդէն ճամբորդը վերջին,
 Եւ աղքատ արքան իր անզարդ ճիւղի —
 Թռչունը պանդուխտ—օրհնեց Արարչին...
 Սակայն ցոլրտ է կեանքն ինձ համար,
 Մխիթարանք չունի մի վառ,
 Ա՛խ, մահու չափ տխուր է նա,
 Մէկ էլ ունայն ու վերանա...
 Մաշուած են մեր իղձերն ու հին՝
 Ինչպէս լոյսեր դժգոյն վառած,
 Ու մենք հիւանդ, թուլամարմին՝
 Դէպի մահն ենք գնում յողնած...

Բնութեան ոգի (կանչելով քամուն)

Գնա, կանչիր մեր Անթարին:

Քամի

Ա՛խ, այն յիմար գրքակերէն...

Բնութեան ոգի

Այն թոյլ մարդուն, հոգուն հողոտ,
Որ կանթեղի լուսովն աղօտ
Ապաւինած մի խեղճ գրքի՝
Քաշուել կեանքից, դողում է լուռ,
Գնա, ծեծիր լուսանցն զգոյշ,
Թո՛ղ գայ, ցրի վիշտը տխուր:

Անթար (քանալով պատուհանը)

Քնած է աշխարհ՝
Իր խաղաղութեամբ հզօր ու հանգիստ,
Իր զարդերի մէջ չքե՛ղ ու անկարգ,
Լոյսերով ժպտուն, մութերով իր խիստ...

Քամի (պտտելով սենեակում)

Ի՞նչ փոշի է նստել այստեղ
Հին գրքերին սև ու դեղնած.
Փչիր այսպէս դոնէ մի հեղ,
Մաքրիր ապրանքդ, է՛, հէ՛ր օխնած:

Անթար (դուրս նայելով)

Այստե՛ղ, այս տա՛նն անհունացած,

Լուսթեան մէջ խորհրդաւոր,
 Բարբառում է կարծես Աստուած
 Մտերմաբար ու ահաւոր:
 Չեմ կարենում հասնեմ նրան,
 Մէկ թւում է տեսնում եմ Այն,
 Մէկ էլ կարծես երազ է նա,
 Որ պիտ սահի, անհետանայ...

Բնութեան ոգի

Խաղաղութիւն քեզ, եկ ինձ մօտ վստահ,
 Թեղ ամեն երկիւղ, կասկածանք և ահ.
 Ի՞նչ է մի կեանքը մարդկային սեռի,
 Որի տակ՝ որպէս մի ծանր բռնի՝
 Տնքում ես, վայճում գիշեր ու ցերեկ՝
 Մենելով մի վիշտ, անօգնւտ, անպէտք.
 Եւ ի՞նչ ես դողում մի կեանքի համար,
 Որին ավստս են հոգոցներն հազար:
 Ե՛կ այստեղ, խորհի՛ր, երազի՛ր, ասլի՛ր՝
 Մահին ու կեանքին անտարբեր ու ցիւր...

Անձկութեամբ, հապճեպ դուրս եկաւ Անթար
 Ու ապշեց միաց աշխարհի դիմաց.
 Նայում էր իրան հինաւորց անտառ՝
 Հազար զօրքերով սեւափիւռ կանգնած.
 Նայեց ու տեսաւ՝ իր դիմացն ահա
 Մի խորին ծերուկ, ճերմակ, ալեւոր՝
 Նստած էր լռիկ մի քարի վրայ
 Ու աշխարհին էր նայում լուռ, անդորր...

Անթար

Է՛յ, հիւ ես, ծերուկ, ի՞նչ ես թափառում
 Այս ճորերն անմարդ, սարերը վայրի

Քանի տարի ես ուսերիդ կրում,
Ջոկում ես աչքով այս տեսքը երկրի:

Աշուտ

Էհէյ, հողածին... չի լինիլ հաշիւ
Ինձանից անցած անհուն դարերի,
Եւ չըկայ երկրում ոչ մի տարեթիւ,
Որ յաւերժական ինձ վախճան բերի:

Ես այս աշխարհի վարպետն եմ անմեռ,
Եւ օտար ու ձորին այգեպան դառել՝
Շինում եմ դարուն, հիւսում եմ ձմեռ,
Ծնում ու մաշում կենդանի, մեռել...

Անթառ

Բայց գուցէ, ծերուկ, անուն կ'ունենաս:

Աշուտ

Թէ կ'ուզես՝ աստ ինձ Վարպետ Անհաստ:
Բայց արի գնանք իմ աշխարհն երազ:

Ու ընկան ճամբայ Անհաստ ու Անթառ:

VIII

Անթառ

Այս ուր ենք գնում,
Ինձ ուր ես տանում:

Աճիաւ

Ես քեզ տանում եմ իմ տունը անհուն,
Այն օթեանը վեհ, կախարդական,
Որ կանգնած անսիւն, հիմքերը կայուն,
Զունի աւերում ու կայ յաւիտեան:

Նայում է ապշած Անթարը չորս դին—
Շնչով են լցուած երկինքն ու գետին,
Լեզու են առել սարեր ու ձորեր,
Խօսում են չորս դին քարափ ու քարեր,
Ծաղիկներն ահա զրոյց են անում,
Փսիսում շուքերն անտառի մթնում...

IX

Տեսել ես արդեօք այն ձորն ահաւոր,
Որ անդունդներով անտակ ու անել՝
Դժոխքի նման ձառագէտ ու խոր՝
Ողջ Լազիստանը երկու կէս արել՝
Փակել է չորս դին բանդերը մութ-մութ.
Ուր թափառում են մէզերը կապոյտ,
Եւ շունչ է քաշում տարտարոսն ահեղ,
Գեհենն է կարծես եփ գալիս այնտեղ.
Ուր գիծ ճորոխը ընկած դէս ու դէն՝
Վազում է՝ դեղնած իր գոռոզ հերսէն,
Որտեղ ափահա լեռները բազմած՝
Ժողով են նստել իրարու դիմաց,
Եւ եափնջու պէս անտառներ սեւսեւ
Ուսերին նետել՝ նայում են ներքեւ...
Ուր հազարաւոր ջրեր են հնչում
Կուսական օդի լռութեան միջում,
Տնքում է երկիրն իր բերքի տակին՝
Որպէս գոհ մշակ՝ բերկրանքը աչքին:

Ահա այդ երկրի մթին սարերով
Գնում էր Անթար խորին գիշերով:

X

Լեռ

Մռայլն է նայում մթին մութերից,
Թէ ամպը դաժան սողում ծովերից:

Մի ֆանիսը

Մթինն է հերսոտ:

Բշտ (ալեւորին)

Պատմիր մեզ, պապի, դու աչքով տեսար,
Ինչպէս կուեցին Մթինն ու Սև-Սար:

Ալեւոր լեռ

Հա, երկու հսկան կուած են վաղուց,
Յիշում եմ նրանց կռիւը մանկուց.
Է՛, չէք ճանաչում Մթինին հերսոտ,—
Հին քաջերից էր, հին ու քաջ որսորդ:
Բայց սարերի մէջ ամենից անպարտ՝
Այն հին քաջերից՝ Սև-Սարն էր հպարտ.
Թէկուզ գցէին հազար պարսաքար,
Ես չէի լսել, որ հսկան տնքար:
Հազար գեղ ու դաշտ առել շուքի տակ՝
Կանգնած էր Սևոն գոռող ու մենակ,
Բայց ահա մի օր Մթինը քինոտ
Փնթփնթաց, խորդաց ձայնովը ցասկոտ,
Պոկեց այս ձորից մի ժայռ ահագին
Ու —տուր թէ կը տաս—հսկայի կրճքին...

Սարեր

Զէ՛... էնդուր Սևի հէնց կրծքի մէջ տեղ
Բացուած է այն խոր պատառուածքն անեղ:

Այեւոր լեռ

Վահ, դողաց երկիրն, հեղեղեց գիշեր,
Եկան քամիներ ամպէ ձիերով,
Եկան հանդէսին անեղ մրրիկներ,
Փաթթեցին չորս գին օռնող խմբերով...
Խեղճացաւ Սևոն այդ վէրքից անեղ,
Որ սև կպած է պատռուած լանջին,
Ու հէնց այն օրից կըրուած է այնտեղ՝
Խռով ու անխօս՝ սարերի միջին...

Բայց հին վրէժով նիւթած մի անգամ՝
Թէ նա կը պայթէ,—հեռո՛ւ, բարեկամ...

Է՛հ, անց է կացել հազար ու մի դար,
Էլ ուր են հիմի խաղերն առաջուայ,
Վաղուց է լռել, Պարխարեան, Լաչքեար,
Ամենքն իր մտքով ընկած են հիմայ:

—

Բայց հեռուիցն անա շարան ու շուրան՝
Տը՛նկ հա տը՛նկ՝ եկաւ քարվանն ամպերի,
Ու սար ու քարվան իրարով դիպան.—
«Բարճվ ձեզ, սարեր, տէրեր աշխարհի»:

—Այ բարճվ, բարճվ,
Էս ո՞ր ծովերով...

Ամպեր

Պոնտիցն ենք գալիս մենք շարուէ-շարան,

Գնում ենք՝ անցնենք հարթերը հասպեան՝
Դէպի Հիմալայ...

Անթառ

Ողջոյն, վեհափառ աշխա՛րք ամեհի,
Որ վսեմ դիրքովդ այդ հսկայական՝
Փռուած ես իմ դէմ անկարգ ու վայրի՝
Նման օրերիդ ըստեղծագործման,
Երբ որ նո՛ր դեռ քեզ խոր ոգևորուած՝
Հիւսում էր սիրով Բանաստեղծն Աստուած...
Երկնայի՛ն ատաղձ, ներշնչա՛նք խորին,
Որով ըզբաղուեց Վարպետը վերին...
Ահա սուրբ հետքերն—այս սար ու ձորեր,
Որոնց դիպել են այն հզօր մատներ...
Ողջոյն քեզ, ողջոյն, նախաստեղծ աշխարհ,
Որից չեն անցել ծերացնող դարեր,
Կարծես մնում է ըստեղծման խօսքի
Էական առաջին դողդոջ ու երեր...

XI

Ընտիր

Այստեղ անտառը երազների մէջ
Կախել է ահա տաւիղներն իր բիւր,
Որոնց լարերին հովը մէջէմէջ
Դիպչում է տխուր...
Զգոյշ, այստեղից կախուած է անդունդ,
Եւ գետը բանդուած կանչում է վուշ-վո՛ւշ,
Նայիր, ծերպերում մէգերը կապոյտ
Սողում են զգոյշ...

Անթառ

Արծիւն էր՝ թռաւ...

Չարիդ

Հա, արծիւն հպարտ, հոգին արծւենիկ
 Ապրում է այստեղ ժայռեղէն դահին.
 Այդ ազատութեան որդուն երջանիկ
 Գլուխ են, սիրում ամպերն ու քամին:
 Տես, սարից խուժող ձեան հիւսի նման՝
 Ջրվէժը ինչպէս քանդուել է ահա...
 Լսում ես գոռոց, կանգնիր, բարեկամ,
 Բերում է կաղնուն հինգհարիւրամեայ...
 Փոթորիկն այսօր վաղ առաւօտեան
 Անտառներն հսկայ փետում էր կատղած,
 Եւ հարիւրաւոր հսկաներ տիտան՝
 Խճր տնքում էին՝ կուիցը յոգնած:

Անքառ

Բայց ուր է ջրվէժն, անցաւ գետնի տակ:

Չարիդ

Օ՛, ցածում անտառն այնպէս է խառնակ,
 Սատանան անգամ կը կորչի այնտեղ.
 Եւ ճեղքուածքներ են դժոխքից ահեղ.
 Եղևնանտառի սկերն են սրանք:

Անքառ

Ի՞նչ լուռ է այստեղ,
 Եւ խաւարն՝ ահեղ...

Տես, ոչ մի տերև ահու չի խօսում,
 Միայն ականջիս շշունջն եմ լսում.
 Զօրքերի նման ծառերը հսկայ՝
 Կանգնած են անշարժ, ու ծպտումն չը կայ...

Բոլորը կարծես կարկամել ահից՝
Սաստուել են յանկարծ վերահաս մահից....

Անհաս

Բայց կ'ուզեմ՝ իջնենք, ներքեւ՝ հովտում
Լուսնի շողերն են պարում ու խնդում:

Եւ երկուսն ահա շաւիղովն յանդուգ
Իջնել սկսան դէպի ձորն անձուկ.
Անտառի ամբիւն յետ ու յետ գնաց,
Ու բացուեց ձորը երկուսի դիմաց:

XII

Ստուերներ

Վայ, լուսնակն ելաւ, թագնուէնք շուտով,
Դէ, արիք, լերան այն ստորոտով
Սողալով զգոյ՝ ձորերը երթանք.
Զը տեսնւ, պրծանք:

Խոժողադէմ քարափն հսկայ՝
Սարը բանց բեռ շալակին՝
Սպառնալով ձայնեց ահա
Իր բարձունքից դիմացին.

«Հ՞ը, վրայ գամ, վրայ գամ»
— Էհէ՛, ըզգոյ՝ բարեկամ.
Պատասխանեց կարճ ու հպարտ
Դիմացինը միջնապատ,
Ու նորից լո՛ւռ, ահարկու՛
Նայել սկսան իրարու:

Կկու (ընկերոջ)

Գիտես, սանհէր, ցածը՝ հովտում
 Հարսանիք կայ այս գիշեր.
 Այ կը լինի պար ու խնդում,
 Գոռութիւններ, օյլններ...

— Չէ՛ր... Բաս դնանք այս գիշեր:

(Թռչում են):

XIII

Հով (սուրալով)

Է-հէյ ծառեր, էյ ծաղիկներ,
 Մարգարիտներ ու շուշաններ,
 Հաւաքուեցէք, լաւ զուգուեցէք,
 Արիք հարսնիք այս գիշեր:

Ով ում սիրուն կարօտ ունի,
 Ով ասելիք, ով լսելիք,
 Ով պտրածն է ուզում տեսնի,—
 Թող գայ գիշերս հարսանիք:

Գես

Խո՛ր ձորեր ոլո՛ր մոլո՛ր
 Տալիս եմ հազա՛ր մանէման,
 Ճամբիս քարափնե՛ր խոլո՛ր՝
 Պանդուխտ եմ, ամա՛ն, ամա՛ն...
 Մի նայէք ինձ այդպէս, ժայռեր,
 Չեմ դիմանայ ձեր աչքի սեւին.

Ճամբայ տուէք, անցնեմ, ձորե՛ր,
 Հասնիմ իմ կապտաշեայ ծովին...

Անթառ

Տես՝ լուսնակն ինչպէ՛ս աշունքի նման
 Դրբել է հովտում լոյսերի եղեամ,
 Թփերն ու ծաղկունք հանց մատաղ հարսներ՝
 Զուգուել են, հաղել արծաթէ շորեր:

XIV

Ձայն

Համբարձում զուլա՛լ գիշեր,
 Դէ խելօքներ, դէ մեր գո՛ծեր,
 Հարսանիք է, լաւ քէֆ արէք,
 Զուր չըկորչի այս հրբաւէրք:

Փառք Աստըծու, տունն է անհուն,
 Մեր օճօրքը երկինքն անսիւն,
 Մեր դահլիճը երկիրն է լայն,
 Ապրի զուգող Մեծն-Այգեպան:

Ծառ ու ծաղիկ՝ հարսնեւորներ,
 Հով ու ծղրիդ՝ սազանդարներ,
 Ժայռ ու բլուր՝ ունկնդիրներ,
 Արջն ու կկուն են խնամի:

Էլ ի՞նչ կ'ուզէք, ամե՛նքս այստեղ,
 Զէ մնացել դուրսը ոչ ոք,
 Հարուստ-աղքատ՝ մէկ են այստեղ,
 Թէկնո՛ղ դարդօտ, թէկնո՛ղ անհոգ...

Մի ուռննի

Ամեն կողմից՝ տես՝ հնց այսօր
 Լցուեց հովիտն այս հարսնեօր։

Ա ռ ջ

Ճամբայ տուէք, կանչուած եմ ես
 Խնդրակներով մեծ հարսընտես.
 Պիտի պարեմ հարսների հետ՝
 Իբրեւ պարի նմուշ վարժապետ։

Բ ռ շ

Վայ, լցուեց հովտում ամբոխն այս գիշեր,
 Օ՜ք, ամեն կողմից գողոց ու ճչեր...

XV

Քրքջալով դուրս է փախչում
 Ակն-Աղբիւրը քարափից,
 Ակն ու գահար ծոցի միջում՝
 Փախցրել է սարդափից,
 — Ի՞նչ սոսկալի քարափ է սա,
 Մէջէմէ՞ջ և մութումս լի,
 Հազիւ մի լոյս աշխարհ ընկայ,
 Գնամ, գետին հասնեմ շուտ:
 Կաց, ըսպասիր, կաց մի՛ հասնեմ,
 Դէ, ըսպասիր, ես գալիս եմ...

Գ և Տ

Դէ՛, ըշտապիր, եկ, շուտ արա,
 Վայ կողբերս, վայ, ես մեռայ...

XVI

Անհաս

Ե՛կ, այն աղբրի մօտ մենք նստենք հիմի...
Նա քո թախիծը կ'առնի՝ կը տանի...

Անթառ

Էրնէ՛կ ըմպէի այն անուշ աղբրից,
Նա իմ անցեալը յետ դարձնէր նորից:

Անհաս

Իզո՛ւր ես կանչում անցեալը մեռած,
Որ ինձ վաղուց ես վճարել անդարձ...
Դու, եղբայր, քայլի՛ր փնացածն հիմայ,
Տես կեանքի խաղերն ու, բաւ է, գնահ...

Անթառ

Է՛հ, դու էլ կծծի, գէշ չարչու նման՝
Տեսնում եմ՝ պոչդ ես ցոյց տալիս միայն,
Եւ իմ անցեալը քո ինչին է պէտ,
Որ մի կարճ վայրկեան չես տալիս դու ետ:

XVII

Ծիծաղեց այստեղ Բնութեան Ոգին,
Եւ անքէն նայեց Անթառի դէմքին,
Ու լռիկ, անխօս գնացին աղբիւր—
Ոգին ժպտալով, Անթառը տխուր...

Լուսնեակի լոյսը

Ծաղիկները՝ մի տե՛ս՝ ինչպէս
 Պար են բռնել արօտում,
 Եւ նրանցից մէկն էլ ասես
 Մի դժբաղ չունի իր սրտում:

Ծաղիկները

Եկէ՛ք, եկէ՛ք, այ քուրիկներ,
 Այս խեղճ մարդուն վրայ տանք,
 Փչենք վրան անուշ բոյրեր,
 Թող խոր քնի ժայռի տակ:
 (Անթարին)
 Բարճ՛վ, բարճ՛վ, Անթար ախպէր,
 Ի՞նչ ես ուզում, մենք քեզ տանք.—
 (Մէկ-մէկ վրայ տալով)
 Ես մահի դէմ դարման ունեմ,
 Ես վառ սիրոյ կըրակն եմ,
 Ես սրտիցը վիշտ կը տանեմ,
 Զահիլութիւն կը տամ ես...
 Ես անցեալը յետ կը կանչեմ,—
 Մանկութիւնդ երազօտ,
 Արի, Անթար, քեզ կը տանեմ
 Հեռո՛ւ, հեռո՛ւ՝ «մէկի» մօտ...

Ծաղիկներից միւնը

Տեսէ՛ք, տեսէ՛ք, ո՛վ է գալիս,
 Գրքրուածներ, ձեզ եմ ասում:

Հ ո Վ Ն

Ո՛ւհ, գալիս եմ,

Որ տամ թևով՝ ձեզ փախցընեմ,
Ի՞նչ էք այտեղ փսփսում:

Ու բացուելով՝ ձորից այդպէս՝
Դէս-դէն ընկաւ հարամու պէս...
Հազար թուփ, հազար տերև
Սլլալլալով անցան իրար,
Գլլուխ զարկին վեր ու ներքև,
Սլլա... հոսեցին ոնց գետ վարար,
Դէս-դէն դարձան ծանր ու բարակ,
Շօրօրացին հազար տեսակ,
Երեխի պէս քրքջացին,
Հազար նազով քրքրուեցին...

XVIII

Կկռ (ընկերոջ)

Հարմնեորն եկաւ.
Լսեմ ես զուռնան, գոռել են նրանք,
Պարում են ահա գունատ լուսնի տակ:

Ընկերոջ

Գալիս են, գալիս, օխայ, քէֆ արա,
Խառնել են իրար զուռնա, նաղարա:

XIX

Մէկ էլ տեսար՝ շարուէ-շարան՝
Բռնած բոլորն իրարու փէշ՝

Կուգիկ~մուգիկ առաջ եկան,
եկան չարքեր խելառ ու դէշ...

Անթարն ուշով նայեց նրանց,
նայեց նրանց—արմանք մնաց.
Վի՞նչ են շինում սրանք այստեղ,
Այս գիշերին ուշ ու ահեղ...
Տեսաւ՝ ինչպէս իր գեղըցիք
եկել՝ սարքել մեծ հարսանիք՝
Պար են գալիս, ամուր ճշում,
Թռչկոտում են ու կշկշում...

Չարքեր

Մենք ճանանչ ենք, մենք բարեկամ,
Ես ընկերն եմ քո վաղեմի,
Միտդ է գալիս օրեր դարնան,
Մեր խաղերն ու կեանքը թռչնի...
Տես, յիշում ես խելառ Գէվօն,
Ջահիլ Մոսին սիրուց ցնդած,
Տես, տես, սա էլ վարպետ Օհօն՝
Մեծ ուրազը դօտկում խրած:
Տես, ցաւադար էն խեղճ Վանին,
Շուաքի պէս սև ու դժգոյն,
Նիւթը կտրած ճլերք Ջանին՝
Մահատեսիլ ու դեղնագոյն...
Ահա սովից կերուած Հեղօն,
Տես ժամասէր Օհան ապին,
Տես նախանձօտ էն չար Եղօն,
Եւ մուրացկան ջադու Նանին...

Ահա գինու գաւը բռնած՝
Առաջ եկաւ Սաքօ ամին.
—Բարո՞վ, բարո՞վ, Անթար ախպէր,
էս որ խաչից, էս որ քամին...

Վարպէտ Յոօ

Ի՞նչ ես կծկում մտքիդ թելը,
 Փիլիսոփան բարեկամ,
 Է՛հ, այդ ծովից ջուր քաշելը
 Լաւ է թողնես այլ անգամ:

Ու պարեցին երկուսն ահա.
 «Տարայ նիւնի՛, տարայ՝ նաւնա՛...»

Ապշեց մնաց խեղճ աբեղան,
 Խաչակնքեց. «Յիսո՛ւս, Քրիստո՛ս»:
 Սէ չարքերն էլ տնազ եկան
 Ու կրկնեցին. «Իսո՛ւս, Կրիստո՛ւս»:

Անքար

Է՛յ, չարքեր էք, թէ՛ մեզանից...
 Ի՞նչ էք ուզում դուք ինձանից...

Խեղատ Գէվօ

Հի՛հի՛, ոչի՛նչ, քէֆ ենք անում
 Հին ջաղացում, խողարնում.
 Կ'ուզե՛ս, արի՛ դու էլ մեր քով,
 Գիշեր մանենք պար ու երգով:

Անքար

Թո՛ղ, ինչ քէֆ էք անում դուք,
 Հարսանիք է այդ, թէ՛ սուգ:

Օհան ապի (պարելով)

Եթէ կ'ուզես՝ ասա սուգ,
Թէ կամենաս՝ հարսանիք—
Այստեղ խինդն է արտասուք,
Տրտուութիւնը խաղալիք...

Եւ Անթարի մօտ մարդու կերպ առած՝
Նստեցին չաքքեր չորս բոլոր արած,
Նայեցին մէկ-մէկ նրա երեսին,
Է՛յ, Անթար, ինչքա՞ն փոխուել ես ասին.
Երեխութիւնդ յիշում ես իսկի,
Երեխութիւնդ անհնգ ու ոսկի...

XX

Մի կաղնի (ընկերոջ)

Տե՛ս, օրօրւում է սերունդը մատաղ.—
Կայտանու են նրանք և միշտ էլ ուրախ:
Տարիներ անցան. մոռացանք մենք էլ
Թէ ջահելութիւն, թէ ուրախ երգել...

Միւսը (թոնթորալով)

Տարիներ անցան—հինգհարի՛ւր տարի...
Տեսայ ես այստեղ շատ չար ու բարի,
Է՛հ, ընկնելու եմ, ընկնելու հիմի—
Խաղում է արդէն արմատս մի-մի...

Ջահիլ ուռենի

Կը պառկես, քաւթան, այս տարի աշնան,
Թէ բամիւնները այսպէս զիլ գնան...

Մի լարֆ

Ով որ այդպէս քաւթառանայ,
Նա քամու հետ հիւր կը գնայ...

Միւսը

Մենք չենք թողնի՝
Մեր Անթարը քաւթառանայ,
Պար կը բռնենք,
Կ'երգենք, որ նա ուրախանայ:

Երրորդը

Զլիւր, զուռնա, «ետու առաջ»*),
Մէկ են այստեղ կաքաւն ու արջ,
Դէ հարսնաղջիկ, դէ ախպէրտիք,
Ծանր ու բարակ արէք տոտիկ:

Ու բռնեցին պար գեղեցիկ,
Խաղցին, թռան հարսն ու աղջիկ,
Հարսն ու աղջիկ օրօրալով՝
Շօրօր տուին հետն ասելով:
«Ի՜նչ սիրուն են, օխա՛շ, օխա՛շ,
Հարսն ու աղջիկ ալ ու խաչխաչ»:

Զարֆետ (երգում են)

Արի, Անթար, արի՛ սարքենք
Գեղ համար էլ մե՛ծ հարսանիք, հայ հարսանիք,
Ե՛կ, բեղ աղիզ փեսայ անենք,
Սիրուն փերին տանք բեղ կնիկ, հայ բեղ կնիկ:

*) Ժողովրդական պար:

Արի, Անթար, հազար-հազար
Ծաղիկներից դորդ հիւսենք,
Նըստիր մեզ մօտ, մենք քեզ համար
Ուրախանանք, պար թռչենք...

«Սրան, եղբայր, կ'ասեն՝ կեանք,
Ուրախանանք ու գնանք.
Տարայ նա-նա՛, տարայ նի-նի...»—
Երգեց այսպէս Սաքօ ամին:

«Ամեն բանից կեանքն է անուշ,
Ամեն բանից սէրն է քնքուշ»—
Շօրօր տուեց ցնդած Մոսին՝
Աչքը գցած մօտի հարսին:

«Կ'ուզես՝ տրտմիր, կ'ուզես՝ խնդա՛,—
Սէրն էլ, կեանքն էլ պիտի երթայ»—
Ասաւ, թռաւ, ճլերք Զանին,
Թռաւ, ասաւ՝ տարա՛յ նի-նի...

Անթար

Դէ՛, ուրեմն ուրախանա՛նք,
Բերէ՛ք շուտով վայելք ու կեանք,
Հեռու մեզներից լաց-արտասուք,
Հեռու մեզներից և սե՛ ու սուգ:

XXI

Ծղրիդ (երգում է)

Զիկ-չիկ-չիկ...
Եկէ՛ք, քնքո՛ւշ
Հարսն-աղջիկ,
Տուէ՛ք անուշ

Մի պաշիկ,
Որ լաւ երգեմ,
Պար թռչիք:

Նրա ընկերոջ

Բարերիկուն, վարպետ Աբել,
Ձէ՛, տաղանդ ես, ես իմ Աստուած,
Լաւ ես, եղբայր, իւրացըրել
Այդ դայլայլը երկնից տուած:

Ծղրիդ

Հա՛, տալիս եմ հիմայ համերգ,
Երգե՛նք, եղբայր, քանի կայ երգ...

(Վերջը յաջորդ համարում)

ԴԵՐՆԵՆԻԿ ԴԵՄԻՐՉԵԱՆ